

DEMOKRACIE A LIDSKÁ PRÁVA

LABOURISTÉ PO CORBYNOVI

Kdo je to Keir Starmer?

Paul Mason
Srpen 2020

Keir Starmer reprezentuje křídlo strany, která je zaměřená na lidská práva, spravedlnost a sociální liberalismus. Jedná se o tradici, která je hluboce zakořeněna v multietnických městských komunitách.

Velký počet sociálně liberálních, mladých voličů a voliček z měst se za Corbyna obrátil k Labouristické straně zády.

Keir Starmer spíše naslouchá ekonomům, kteří se orientují na udržitelný rozvoj, přerozdělování a sociální stát.

Obsah

	Úvodem	2
1.	KDO JE TO KEIR STARMER?	3
2.	STARMER COBY ALTERNATIVA KE CORBYNOVI ...	4
3.	SITUACE LABOUR PARTY	5
4.	STARMEROVA DOMÁCÍ AGENDA	6
5.	KORONAVIRUS A BREXIT	7
6.	SPOLUPRÁCE S EVROPSKOU SOCIÁLNÍ DEMO- KRACÍÍ	8
7.	ZÁVĚR	9

Úvodem

Novým předsedou Labour Party se Keir Starmer stal 4. dubna 2020. Politická strategie právníka profesně se věnujícího lidským právům se nemění už od osmdesátých let. Jde mu o socialismus založený na spravedlnosti a přerozdělování bohatství, závazek k internacionalismu a vizi Labour Party coby zastávce všech utlačovaných a vykořisťovaných ve společnosti. Starmerovou výzvou pro předpokládaných zhruba 580 000 aktivních členů Labour Party je konec frakcionářství. Jeho základna zahrnuje aktivisty z Corbynova tábora, „umír-

něnou levici“ i některé zaslužilé podporovatele Tonyho Blaira. Jeho politické sliby jsou však považovány za neurčité, takže bude velmi záležet na tom, čemu se rozhodnou dát přednost různé labouristické frakce a zájmové skupiny. Mají-li labouristé pod Starmerem vyhrát, pak dlouhodobá cesta zpět k moci v sobě zahrnuje nalezení narativu, který dokáže spojit v jednom projektu bývalé průmyslové sociálně-konzervativní oblasti a takzvanou „novou dělnickou třídu“.

1

KDO JE TO KEIR STARMER?

Starmer se narodil v roce 1962 do řemeslnické rodiny v jižní Anglii. Do labouristické strany vstoupil už jako mladík a svou levicovou dráhu začínal jako právník, který poskytoval bezplatné právní poradenství stávkujícím tiskařům, námořníkům a lidem protestujícím proti dani z hlavy.

V polovině 80. let působil Starmer v redakci *Socialistických alternativ*, časopisu – vycházejícího z trockistického proudu vedeného Michelelem Pablem –, který se posunul k politice, kterou můžeme v našem kontextu označit jako „rudozeleňou“. V rozhovoru s labouristickou levicovou ikonou Tonym Bennem se Starmer vyjádřil v tom smyslu, že namísto toho, aby prostě zastupovali zájmy starého průmyslového proletariátu, by se labouristé měli reformovat ve „sjednocenou stranu utlačovaných“.¹

V letech 1987 až 2008 Starmer rozvíjel úspěšnou právníkovou praxi coby advokát v oblasti lidských práv, například bojoval proti trestu smrti v karibské oblasti. V roce 2003 vydal odborné právní stanovisko, podle kterého byla válka v Iráku protizákonná.²

Gordon Brown jmenoval Starmera v roce 2008 do vedoucí funkce ředitele v úřadu veřejného žalobce (*Director of Public Prosecutions*). Starmer prosazoval progresivní a liberální agendu a po své rezignaci v roce 2013 byl za své „služby právu a trestní spravedlnosti“ povýšen do rytířského stavu. Ve volbách v roce 2015 se po vítězství v tradičně labouristickém volebním obvodu Holborn a St Pancras v centru Londýna stal za Labour Party poslancem.

Starmer byl v době Corbynova předsednictví jeho kritickým a občas rebelujícím spojencem vycházejícím ovšem z odlišné politické tradice. Představuje proud zaměřený na lidská práva, spravedlnost a sociální liberalismus. Jde o tradici hluboce zakořeněnou v multietnických městských komunitách, které se staly novou labouristickou základnou.

Po referendu o brexitu v roce 2016 se přidal k proticorbynovskému „puči“, po jeho nezdaru se ale záhy vrátil zpět do Corbynova vedení, kde má až doposud na starosti labouristickou politiku ohledně brexitových vyjednávání.

¹ <https://britishpabloism.files.wordpress.com/2016/09/socialist-alternatives-v2-no1-april-may-1987.pdf>

² <https://www.theguardian.com/politics/2003/mar/17/foreignpolicy.iraq1>

2

STARMER COBY ALTERNATIVA KE CORBYNOVI

Coby člen stínové vlády se Starmer vyznačoval nezávislostí na Corbynovi, třebaže se nikdy nezříkal kolektivní zodpovědnosti. Během „antisemitské krize“ (od jara 2018) Starmer veřejně vyzýval, aby Corbyn proti levicovému antisemitismu zaujal tvrdší postoj.³ Totéž platilo v případě Corbynovy katastrofální reakce na otravu Sergeje Skripala v Salisbury v květnu 2018, kdy Starmer zastával tvrdší protiputinovskou linii, která se veřejně rozcházela s pozicí vedení strany.

Na sjezdu labouristické strany v září 2018 se Starmerovi dostalo mohutných ovací, když ke své řeči připojil improvizovaný a neschválený dodatek: „Nikdo nevyklučuje možnost *Zůstat* coby volbu v jakémkoli druhém referendu.“

Corbyn se oproti tomu ve spojení s předáky levicových odborů požadavkům na druhé referendum bránil a proti volbě *Zůstat* coby možnosti měl výhrady. Starmerův tah byl chápán jako vítězství převážně proevropské členské základny nad samotným Corbynem a těmi odbory, u nichž se podpora státní pomoci a nacionalizace snoubí se silným euroskepticismem.

V tomto bodě se ohledně brexitu rozdělila nejen labouristická členská základna, ale i samo Corbynovi vedení. Starmer se stal předákem proevropské, globalistické levice. Zároveň to vypadalo, že procorbynovská skupina – včetně silného odborového svazu *Unite a Communications Workers' Union* (CWU), předních členů stínové vlády z bývalých hornických oblastí a lidí z Corbynova poradního týmu – sleduje jiný plán: brexit dokončit, ať už cestou dohody s Theresou Mayovou anebo tichého souhlasu ke „vzpouře“ probrexitových labouristických poslanců.

Rozsáhlá frakce labouristické ortodoxní levice dávala po porážce v celonárodních volbách v prosinci 2019 Starmerovi za vinu, že jeho (údajná) podpora druhého referenda a volby *Zůstat* vedla k odcizení sociálně konzervativních labouristických voličů v bývalých průmyslových oblastech. To zase vedlo k vyhrocení rozdílů v rámci širšího corbynovského hnutí a k tomu, že se někteří proevropské levicové labouristé přesunuli k Starmerovi, jakmile oznámil svou kandidaturu.

Starmerova předsednická kampaň byla od prvopočátku spojenectvím. Zahrnula postavy z corbynovského hnutí, z valné většiny ji ale podporovali poslanci, aktivisté a místní politici spojení s takzvanou „umírněnou levicí“, z nichž někteří byli v minulosti spojeni s Blairem.

Právě proto je pravděpodobné, že se Starmerův politický projekt časem promění spolu s tím, jak budou různorodé síly, jež ho podporují, reagovat na průběžné dění. Zatím je spojuje následující:

- jsou přesvědčeni, že strana vedená pouze ortodoxní levicí (tedy politickými silami, které byly jádrem corbynismu) nemůže zvítězit ve volbách;
- chtějí lépe cílené levicové hospodářské politiky s důrazem na všeobecné blaho a udržitelnost, jakož i na tradičnější přístup k zahraniční a bezpečnostní politice;
- chtějí, aby vedení strany představovalo stranu jako celek, nejen jednu její frakci;
- socialismus by podle nich měl být formulován kolem sociální, hospodářské a klimatické spravedlivosti s politikami postavenými podle těchto cílů.

³ <https://www.theguardian.com/politics/2018/apr/26/keir-starmer-hits-back-at-mccluskey-labour-antisemitism-remarks>

3

SITUACE LABOUR PARTY

V porovnání s rokem 2017 přišli labouristé 12. prosince 2019 o 2,5 milionu voličů. Ztratili šedesát křesel, mimo jiné všechna až na jedno ve Skotsku a celou řadu v oblastech svých volebních bašt ve středu a na severu Anglie, což jsou oblasti bývalých průmyslových měst se stárnoucí populací, vysokým počtem nekvalifikovaných pracovních míst a slabým dopravním spojením, která hromadně hlasovala pro brexit.

Ti, kdo na levé i pravé straně Labour Party podporovali brexit, dávaly porážku za vinu návrhu na druhé referendum a podporu volby *Zústat*, který zastával Starmer. Avšak pohled na to, kde přesně ke ztrátě oněch 2,5 milionů hlasů došlo, ukazuje hned na tři hlavní strategické problémy.

Zaprvé, podle analýzy agentury *Datapraxis* přišli labouristé ve prospěch konzervativců o zhruba 700–800 000 probrexitových voličů. Tito voliči pociťovali silné nepřátelství vůči Evropské unii, přílivu přistěhovalců i Corbynovi samotnému.⁴ Zadržet, labouristé ztratili ve prospěch konzervativců dalších 300 000 proevropských voličů, jejichž motivací byla zřejmě nedůvěra ke Corbynovi a obava, že jeho radikální hospodářská politika poškodí jejich již tak obtížné životy. Zatřetí, labouristé přišli o 1,1 milionu voličů ve prospěch *proevropských* středových stran: liberálních demokratů, zelených a skotské národní strany.

Problém tedy není jen v tom, že „labouristy opustili sociálně konzervativní dělníci“. Labouristy opustilo i množství sociálně liberálních, mladých voličů z městských oblastí. K tomuto závěru dospěl i interní rozbor strany:

„Mezi lety 2017 a 2019 přišli labouristé o podporu ve prospěch všech stran, ve všech typech volebních obvodů a mezi voliči všech demografických a socioekonomických skupin. Celková ztráta podpory ve prospěch liberálních demokratů se rovnala úhrnné ztrátě ve prospěch konzervativců a brexitové strany.“⁵

Stranický rozbor došel k závěru, že podpora labouristů roste ve velkých městech a příměstských oblastech, avšak upadá v malých ex-průmyslových městech. Stoupá u mladých a kle-

sá u starších voličů. Před dopadem koronaviru poukazovali analytici na tři základní cesty k tomu, jak by se roku 2024 mohli labouristé chopit moci:

- a) Progresivní aliance: volební pakt s liberálními demokraty, zelenými a progresivně nacionalistickými stranami; přesun směrem ke středu v hospodářských otázkách, za udržení liberálního postoje vůči migraci, Evropě atd.
- b) Ústup od sociálního liberalismu: obnova podpory u sociálně konzervativních maloměstských dělníků a ústup od některých sociálně liberálních politik (např. ohledně migrace či lidských práv), spolu s posunem do středu v ekonomických otázkách.
- c) Corbynistická kontinuita: dodržování corbynistické linie spojením levicové ekonomiky, antiimperialismu a sociálního liberalismu v naději, že se nálada voličstva nějak promění nebo že nové podoby aktivismu umožní toto sdělení mezi běžnou voličskou základnou rozšířit.

Tři kandidáti ve volbách předsedy zosobňovali jednu z těchto možností: Clive Lewis reprezentoval první možnost (avšak nesehnal dost podpory na to, aby figuroval na hlasovacích lístcích), Lisa Nandyová ztělesňovala druhou a Rebecca Long-Baileyová třetí.

Starmer však usiluje o to, aby se těmito vzájemně se vylučujícími pozicím co možná vyhnul a labouristy proměnil ve voličskou alianci, která potřebuje zvítězit pomocí hegemonizující progresivní politiky jak ve městech, tak na venkově. Je toho názoru, že šířením image důvěryhodnosti, aktivistickým napojením na pracující třídu a zanecháním otázek spojených s brexitem v minulosti se lze vyhnout nutnosti výběru mezi ostře kontrastujícími postupy zmíněnými výše.

Mezitím se od volební porážky stihla změnit samotná demografie strany. Hned po volbách se rozšířila členská základna: do boje o vedení strany se zapojilo zhruba 100 000 členů navíc, většina údajně se záměrem podpořit Starmera či kandidáty politicky napravo od něj (Jess Phillipsovou a Lisu Nandyovou).

⁴ <https://www.datapraxis.com/tory-landslide-progressives-split>

⁵ *General Election 2019 What happened? Initial Top-level Findings in Relation to Demography and Geography*, Unpublished Labour NEC document, 27 January 2020.

4

STARMEROVA DOMÁČÍ AGENDA

Jelikož volby místních samospráv a městských zastupitelstev plánované na rok 2020 byly kvůli koronaviru zrušeny, zaměřil se Starmer na kritickou podporu Johnsonovy vlády v boji s epidemií. Protože už Corbyn není lídrem Labour Party, je tu domněnka, že pokud se situace ve Velké Británii zhorší, nabídnou konzervativci stejně jako v květnu 1940 vytvoření vlády národní shody. Tato možnost je jednou z prvních výzev, které bude Starmer čelit.

Starmer primárně nešel do předsednických voleb s konkrétními tématy, ale s východiskem „morálního socialismu“ a potřebou jednoty. Jeho dokument s názvem *Deset závazků* byl oponenty vysmíván pro nedostatek obsahu. Zřetelně však signalizoval, že labouristé se budou i nadále zasazovat o přerozdělování pomocí daňového systému a o z půjček financovaný plán radikálních výdajů na boj proti klimatické změně.⁶ Raději hovoří o „společném vlastnictví“ nežli o znárodňování a poukazuje na širokou škálu možností připravených pro labouristickou vládu bývalým stínovým ministrem financí Johnem McDonnellem, a to včetně městských společností a družstev.

Avšak traumatizující zkušenost členské základny během voleb mnohým připomenula nepříjemnou pravdu: stejně jako Ed Miliband i Corbyn vposled věřil v to, že občany k volbě labouristů přiměje samotná politika. Starmer jim však dal na vědomí, že je také zapotřebí důvěryhodného a schopného lídra a profesionálně vytvořeného narativu.

Kvůli fiskálnímu a finančnímu podnětu ze strany konzervativců se nyní bude bojovat na jiných frontách: kvůli přerozdělování, odporu vůči úsporným opatřením po odeznění krize a celé řadě ideologicky podbarvených omylů, kterých se vláda v postupu proti viru dopustila.

Zatímco Corbynovu agendu primárně určovaly levicové odbory a takzvaná Alternativní ekonomická strategie levice z 80. let, Starmer naslouchá spíše ekonomům zaměřeným na udržitelný vývoj, přerozdělování a sociální podporu. Také se o poznání více zabývá programem digitalizace nežli členové Corbynova tábora.

Jeho stínová vláda se velmi pravděpodobně bude od té Corbynovy lišit ve dvou ohledech. Zaprvé bude politicky mnohem různorodější. Zadruhé bude mnohem lépe fungovat jako tým. Za Corbyna bylo nutné veškerou tvorbu politických postupů vést přes Corbynovu kancelář, což vyvolalo průtahy, veta a nakonec i zakrnění politické činnosti ostatních vnitrostranických skupin.

Hodně záleží i na tom, jak zareagují dvě odlišné skupiny v opozici vůči Starmerovi, které jsou kolem protikandidátů na vedení strany seskupené. Skupina *Momentum*, usilující o vůdcovství Rebeccy Long-Baileyové, se může přeskupit v organizovanou levicovou opozici vůči Starmerovi. Zato kampaň Lisy Nandyové – třebaže se zakládala na sympatiích k hnutí *Blue Labour* (sociálně konzervativní a komunitní podoby labourismu) – výrazně podporovali bývalí blairisté.

Labouristickou ortodoxní levici a sociálně konzervativní pravici tak nyní paradoxně spojuje podvolení se brexitu (a touha, aby „přestal být“ tématem) a ochota přičítat volební porážku Starmerově metropolitnímu sociálnímu liberalismu. Jedním z jeho prvních úkolů tak bude vzbudit u těchto seskupení zájem, aby na jeho projektu spolupracovala.

⁶ <https://keirstarmer.com/plans/10-pledges/>

5

KORONAVIRUS A BREXIT

Johnsonův kabinet se v prvotním postupu proti koronaviru dopustil velkých, ideologicky podmíněných omylů, kvůli kterým na jeho šíření reagoval se zpožděním a nedostatečně. Jakmile bude virus poražen, vyvolá to patrně velký skandál.

Podle některých analytiků znamená prohlubující se koronavirová krize ohrožení celého Johnsonova politického projektu. Robert Shrimmsley, komentátor *Financial Times*, píše:

„S kabinetem Borise Johnsona, o kterém jsme si mysleli, že ho známe, je konec. Po zbytek premiérství se bude vypořádávat s touto krizí a jejími následky. Pro nic dalšího v tomto období nebude místo. A to jen za předpokladu, že vůbec bude dohlížet na následky krize právě Johnson.“⁷

Avšak i přes toto narušení zůstává hlavní Johnsonovou obsesí dokončit brexit, a to i za cenu tvrdého brexitu bez smlouvy v prosinci 2020. Proti tomu Starmer staví za cíl obsáhlou obchodní smlouvu, která Velkou Británii udrží co možná nejlíže jednotnému trhu a celní unii. Odmítá vyloučit opětovný vstup do Unie, naznačil již však, že jde v krátkodobém výhledu o nereálný projekt, do něhož bude lépe se hned tak znovu nepouštět.⁸

Dokud neudeřil koronavirus, měla právě zde ležet hlavní třetí plocha mezi Starmerem a Johnsonem: konzervativci to měli – za pomoci dezinformačních kanálů populistické pravice – líčit tak, že se Starmer zasazuje o návrat do EU a eurozóny.

Podle tohoto scénáře spolu s tím, jak si Johnson v konfrontačních jednáních s Evropskou komisí zahrával s ohněm, měl být Starmer vykreslován coby hlavní zastávce volby *Zůstat* a jako liberální právník z multietnického severního Londýna, kterému jsou demokratická přání lidu cizí.

To vše je nyní odsunuto do pozadí. Pokud bude britský zdravotnický systém do června zahlcen případy koronaviru, zdá se nevyhnutelné, že se termín pro tvrdý brexit posune za prosinec 2020. Mezitím se ekonomická recese, kterou Johnson hodlal snést coby cenu za brexit bez dohody, bude v porovnání s nyní předpovídaným poklesem HDP o patnáct procent jevit jako zcela zanedbatelná.

Skutečnou bitvu je ještě třeba vybojovat: zda se země vrátí k přísným úsporným opatřením, nebo zda přebuduje ekonomiku podle udržitelnějších sociálně-demokratických a zelených zásad. Starmer má zdá se dobré předpoklady pro to, aby tuto bitvu svedl, jen co se hlavní krize přežene.

⁷ <https://www.ft.com/content/21672cd6-6ce4-11ea-9bca-bf503995cd6f>

⁸ <https://www.express.co.uk/news/politics/1241680/Keir-Starmer-Brexit-news-UK-EU-rejoin-Labour-leadership-contest-latest-news>

6

SPOLUPRÁCE S EVROPSKOU SOCIÁLNÍ DEMOKRACIÍ

Starmer vyjádřil nadšené odhodlání spolupracovat se Stranou evropských socialistů (PES) a jejími součástmi. Konkrétně vyzývá k vytvoření politické vzdělávací instituce pro labouristickou stranu, u níž někteří navrhli, aby byla vytvořena podle modelu Friedrich-Ebert-Stiftung a Sociálně demokratické strany Německa (SPD).

Za Corbyna jak *Momentum*, tak i *The World Transformed* (labouristům spřízněná politická vzdělávací organizace) úzce spolupracovaly s Rosa-Luxemburg-Stiftung a labouristé vybu-

dovali úzké kontakty se stranami evropské levice jako *Die Linke* v Německu, *La France insoumise* ve Francii a *Syriza* v Řecku.

Pod vedením Jeremyho Corbyna byla řada mezinárodních spojení neformálně koordinována předsedovou kanceláří, nikoliv stranickým vedením. Očekává se, že Starmerova kancelář a labouristické vedení strany se k práci na mezinárodním poli propojí úžeji.

7

ZÁVĚR

Základní dynamika britské politiky zůstává stejná jako před koronavirem: Skotsko je na dlouhodobé trajektorii k nezávislosti; Británie hodlá opustit EU, avšak za dosud nejasných podmínek; a z konzervativců se stává atlantická a ekonomicky nacionalistická strana s čím dál více pravicovější a populističtější členskou základnou.

Hlavní výzvou pro labouristy tak zůstává:

- napravit pošramocenou pověst, kterou strana získala během závěrečné fáze Corbynova předsednictví, zejména u židovské komunity;
- zvládnout dopad vyšetřování Komise pro rovnost a lidská práva ohledně údajného institucionálního antisemitismu;
- vytvořit jasnou volební strategii vůči svým progresivním soupeřům a konzervativním nepřátelům;
- a konečně vybudovat to, co jim v roce 2019 chybělo, tedy srozumitelný narativ schopný oslovit klíčové cílové

publikum: pracující třídu, která v letech 2017 a 2019 volila konzervativce.

Cesta k moci však nyní vede přes mimořádné okolnosti. Mohla by vést přes rozpad zdiskreditované Johnsonovy vlády či přes rychlé proměny veřejného mínění. Také by mohla vést přes dočasnou koaliční vládu. Je zajímavé, že tuto cestu nevyloučil ani jeden ze tří kandidátů na labouristické předsednické křeslo.

Pokud však v roce 2024 přeci jen dojde na obvyklé volby „v době míru“ za předpokladu, že Johnson zvládne koronavirus a vystoupí z EU bez rozsáhlých krizí, bude pro labouristy velice obtížné získat zpátky křeslo ztracená v bývalých tradičních oblastech. Právě tak zní úkol, na jehož splnění se nový labouristický předseda nyní musí zaměřit.

O AUTOROVI

Paul Mason je novinář na volné noze, člen Labouristické strany a hnutí Momentum. Jeho zatím poslední knihou je *Clear Bright Future: A Radical Defence of the Human Being* (Penguin, 2020)

IMPRINT

Friedrich-Ebert-Stiftung, zastoupení v České republice
Zborovská 716/27 | 150 00 Praha 5 | Česká republika

1. české vydání, Praha, srpen 2020

Překlad:
David Vichnar

Redakce:
Kristýna Dohnalová, Patrik Eichler

Odpovědná osoba:
Urban Überschär | urban.ueberschaer@fesprag.cz
Tel.: +420 224 948 096 | Fax: +420 224 948 091
www.fesprag.cz | www.facebook.com/FESPrag

Pro bezplatné objednání publikace:
fes@fesprag.cz

Komerční využití jakýchkoli médií vydaných Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) není povoleno bez svolení FES.

O NÁS

Kancelář Friedrich-Ebert-Stiftung v Praze existuje od roku 1990. Se sociálně demokratickými hodnotami na zřeteli poskytuje expertízu v nejrůznějších formátech, a posiluje tak veřejnou debatu o tématech evropské a zahraniční politiky,

práce a sociálních věcí, rovnosti žen a mužů, migrace a sociálně spravedlivé klimatické transformace. Na těchto aktivitách FES spolupracuje s jinými vědeckými instituty a think-tanky, neziskovými organizacemi a odbory z ČR a Evropy.

www.fesprag.cz

LABOURISTÉ PO CORBYNOVI

Kdo je to Keir Starmer?

Za bývalého předsedy Jeremyho Corbyna byla Labouristická strana charakteristická střety mezi různými frakcemi. Předsednictví Keira Starmera slibuje ukončení vnitrostranických rozdílků. Zdá se, že pod jeho vedením strana zvolila kurz umírněné levice.

Politickou roli Keira Starmera lze hodnotit na základě různých faktorů. Je třeba posoudit, zda představuje alternativu k Jeremymu Corbynovi a před jaké úkoly ho současná Labouristická strana staví.

Keir Starmer čelí velkým výzvám. Musí zlepšit image strany a formulovat jasnou volební strategii.

Více informací naleznete zde:
<http://www.fesprag.cz/>